

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשע"ז, 2017
מספר השאלון: 221,022116
נספח: נספח לשאלה 7 (מפה)

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק ב')

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק.
מבין השאלות שבחרת לענות עליהן, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.
- | | | | | |
|-----------|---|--------|---|------------|
| פרק ראשון | — | (25x1) | — | 25 נקודות |
| פרק שני | — | (25x1) | — | 25 נקודות |
| פרק שלישי | — | (25x1) | — | 25 נקודות |
| פרק רביעי | — | (25x1) | — | 25 נקודות |
| סה"כ | — | | | 100 נקודות |
- ג. שיים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על שלוש שאלות – כל שאלה מפרק אחר.
אין חובה לבחור בשאלה שיש בה מקור.
- ד. חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- ה. המלצה לחלוקת זמן: כ־25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על ארבע שאלות – שאלה אחת מכל פרק. מבין השאלות שבחרת, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. מקור – האידיאולוגיה הנאצית ו"הסדר החדש"

א. לפניך קטע מספרו של ד"ר גולדהגן "תליינים מרצון בשירות היטלר".

קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

הסלבים נתפסו כיצורים נחותים הראויים לשמש כבהמות משא. איומם על גרמניה נתפס במונחים של תחרות דרוויניסטית-חברתית על אדמות ומשאבים. הטיפול שלימים העניקו הגרמנים לסלבים היה תועלתני (כשרק תועלתם של הגרמנים עמדה כמובן לנגד עיניהם). הגרמנים שעבדו וניצלו אותם כל עוד יכלו להפיק מהם תועלת כלכלית. פירוש הדבר היה הריגת ההנהגה, דיכוי חסר רחמים של כל התנגדות ודרדור כל היתר למעמד של עבדים נבערים. אלה מביניהם שחוננו בתווי פנים נכונים, הסימן למוצא גזעי משובח, עברו תהליך של "גרמון" [הפיכה לגרמני]. ליהודי או ליהודייה לא יכול היה דבר כעין זה לקרות, ללא קשר לחזותם.

(מעובד על פי גולדהגן, ד"ר [1998]. תליינים מרצון בשירות היטלר. תל אביב: משכל. עמ' 390)

הסבר כיצד העיקרון של תורת הגזע באידיאולוגיה הנאצית בא לידי ביטוי בקטע. בסס את

תשובתך על שתי דוגמאות מן הקטע. (13 נקודות)

ב. בקטע באים לידי ביטוי צעדים שנקטו הנאצים נגד העמים הסלביים.

הצג שני צעדים כאלה, והסבר מה רצו הנאצים להשיג באמצעות כל אחד מהם.

(12 נקודות)

2. המעבר מדמוקרטיה למשטר נאצי

- א. הסבר שניים מן הצעדים שנקטו הנאצים בשנים 1933-1937: צעד אחד שפגע בדמוקרטיה בגרמניה וצעד אחר שחיזק את תמיכת העם במשטר הנאצי. (13 נקודות)
- ב. הצג את אירועי ליל הבדולח (1938), והסבר כיצד הם מבטאים את ההחרפה במדיניות כלפי היהודים בגרמניה. (12 נקודות)

3. החיים בגטאות עד ביצוע "הפתרון הסופי"

- א. הצג שניים מקשיי החיים בגטאות עד תחילת ביצוע "הפתרון הסופי", והסבר את ההשפעה של כל אחד מהם על חיי המשפחה בגטאות. (12 נקודות)
- ב. הסבר את רעיון "קידוש החיים", והצג שתי דוגמאות מתחומים שונים למימוש רעיון זה בגטאות. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-6.

4. מקור — ועידת ואנזה (20 בינואר 1942)

- א.** הצג את מטרת כינוסה של ועידת ואנזה, והסבר במה שירת הרֶכֶב המשתתפים בוועידה מטרה זו. (10 נקודות)
- ב.** לפניך קטעים מן הפרוטוקול של ועידת ואנזה. קרא אותם וענה על השאלה שאחריהם.

במקום ההגירה באה עתה אפשרות של פתרון נוסף — פינוי היהודים למזרח, וזאת לאחר הסכמה מוקדמת מתאימה של הפיהרר. אמנם, יש לראות בפעולות אלה רק פעולות עקיפות, עם זאת מיושמים כאן כבר עכשיו אותם ניסיונות מעשיים שנודעת להם חשיבות רבה לגבי הפתרון הסופי של השאלה היהודית לעתיד לבוא. במהלך הפתרון הסופי הזה של השאלה היהודית באירופה, באים בחשבון כ־11 מיליון יהודים, המחולקים לארצותיהם השונות.

[...]

תוך כדי הביצוע המעשי של הפתרון הסופי תיסרק אירופה ממערב למזרח [...] היהודים המפונים יוסעו קודם לכן, רכבת אחרי רכבת, לגטאות המכונים גטאות מעבר, ומשם ישולחו הלאה למזרח.

[...]

בתהליך הפתרון הסופי ישמשו חוקי נירנברג במידה מסוימת כבסיס, אך כתנאי מוקדם לסילוק הבעיה ללא שיור [שאריות], יש להביא גם לפתרון שאלות נישואי תערובת ובני תערובת.

(מעובד על פי ארד, י', גוטמן, י' ומרגליות, א' [עורכים], [1978]. **השואה בתיעוד**. ירושלים: יד ושם, עמ' 201, 204-205)

הסבר כיצד הטוטליות של "הפתרון הסופי" באה לידי ביטוי בקטעים אלה.

בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מן הקטע.

(15 נקודות)

5. ההרג ההמוני של היהודים ויחס האוכלוסייה אל היהודים בארצות שכבשו הנאצים

- א. הסבר מדוע התחיל ההרג ההמוני של היהודים בקיץ 1941. (13 נקודות)
- ב. הסבר את הגורמים שהשפיעו על היחס של האוכלוסייה המקומית אל היהודים בארצות שכבשו הנאצים, בזמן ביצוע "הפתרון הסופי". (12 נקודות)

6. המחתרות והיודנראט בגטאות

- א. — מה היו המטרות של חברי המחתרות בארגון המרד בגטאות?
— הסבר את ההתלבטות של חברי המחתרות בנוגע למקום המרד ולעיתוי המתאים לפתוח במרד.
(12 נקודות)
- ב. הסבר את הדילמה של חברי היודנראט בשאלה אם לתמוך במארגני המרד בגטאות, והסבר עוד דילמה אחת של חברי היודנראט בזמן ביצוע "הפתרון הסופי".
(13 נקודות)

נושא ב – בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק שלישי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. מקור – מלחמת העצמאות

- א. עיין במפה שבנספח, המתארת את פלישת צבאות ערב לישראל (מאי 1948).
הסבר כיצד שניים מן הקשיים של מדינת ישראל בחודשים מאי-יוני 1948 באים לידי ביטוי במפה. (13 נקודות)
- ב. הצג שניים מן ההישגים של מדינת ישראל בסיום המלחמה, והסבר מדוע החליטה מדינת ישראל לסיים את הלחימה. (12 נקודות)

8. המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945-1947)

- א. הסבר מדוע שינתה הנהגת היישוב היהודי את מדיניותה כלפי בריטניה לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, והצג דוגמה אחת המבטאת שינוי זה. (12 נקודות)
- ב. הסבר על מה הייתה המחלוקת בין ההגנה ובין האצ"ל והלח"י, והצג טיעון אחד של כל אחד מן הצדדים במחלוקת זו. (13 נקודות)

9. העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם

- א. — הסבר את ההשפעה של "המלחמה הקרה" על עמדת ברית המועצות אן על עמדת ארצות הברית בדיון על שאלת ארץ-ישראל באו"ם.
— הצג את הפעילות הדיפלומטית של היהודים לגיוס תומכים בתכנית החלוקה. (13 נקודות)
- ב. הצג את עיקרי התוכן של החלטת האו"ם שהתקבלה בכ"ט בנובמבר 1947 בנוגע לשאלת ארץ-ישראל.
הסבר מדוע התקבלה החלטה זו בשמחה ביישוב היהודי בארץ-ישראל. (12 נקודות)

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 10-12.

10. מקור – גורל היהודים בארצות האסלאם

א. לפניך קטע מנאום של מלך מרוקו, מוחמד החמישי, לבני עמו כמה ימים לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל.

רבאט, 23 במאי 1948

זה כמה ימים מאז שפרצה המלחמה בפלשתיין [ארץ-ישראל] ארץ קדושה, לאחר שהערבים נואשו מלשכנע את הציונים לוותר על הרעיון להשתלט על הארץ הזו ולגרש ממנה את תושביה. המדינות החברות בליגה הערבית מצאו עצמן מחויבות לפלוש לפלשתיין הקדושה כדי להגן על תושביה ולמגר את התוקפנות הבלתי מוצדקת של הציונים. [...] אין בכוונת הערבים להרע ליהודים ואין הערבים רואים בהם אויבים. מטרתם היחידה היא להגן על ירושלים ולהשיב על כנו את השלום והצדק לארץ הקודש תוך שמירה על המעמד שהוענק דרך קבע ליהודים מאז הכיבוש המוסלמי. מסיבה זו אני מצווה לנתינים המוסלמים שלא להיגרר להסתה בעקבות מעשיהם של היהודים נגד אחיהם הערבים בפלשתיין, ולא לבצע מעשה כלשהו העלול לשבש את הסדר וביטחון הציבור. הם צריכים לדעת כי יהודי מרוקו, שהשתקעו לפני מאות שנים בארץ הזאת שהעניקה להם את חסותה [...] העידו על תמיכתם ללא סייג בכס המלוכה המרוקאית, שונים הם מהיהודים העקורים שפנו מכל קצוות תבל לפלשתיין בכוונה להשתלט עליה שלא בצדק ובשרירות לב. אני מצווה גם לנתיני היהודים שלא לשכוח שהם מרוקאים אשר חיים תחת חסותנו וכי [...] זכו להגנה הטובה ביותר מצדנו על האינטרסים והזכויות שלהם. לפיכך הם צריכים להימנע מכל מעשה שיש בו כדי לתמוך בתוקפנות הציונית או להפגין סולידריות כלפיה, משום שבכך הם יפגעו בזכויות המיוחדות המוענקות להם כשם שיפגעו באזרחותם המרוקאית. אני סמוך ובטוח שאתם, המרוקאים כולכם ללא יוצא מן הכלל, תיענו בחיוב לקריאה זו כדי שהסדר הציבורי במולדת היקרה שלנו יכובד ויישמר.

(מעובד על פי סעדון, ח' [תשנ"ה]. 'המרכיב הפלשתיני' בהתפרצויות אלימות בין יהודים לבין מוסלמים בארצות האסלאם, **פעמים**, 63, עמ' 118-119)

- **על פי מה שלמדת**, מה הייתה ההשפעה של מלחמת העצמאות על היחסים בין היהודים ובין המוסלמים בארצות האסלאם?
- הסבר כיצד השפעה זו באה לידי ביטוי בקטע שלפניך. בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מן הקטע.

(13 נקודות)

ב. הסבר שניים מן הגורמים (מלבד מלחמת העצמאות) שהשפיעו על מצב היהודים בארצות האסלאם משנות הארבעים עד סוף שנות השישים של המאה ה-20.

(12 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

11. עלייה וקליטה בשנות התמישים והשישים של המאה ה-20

- א. הסבר שלושה מן השיקולים שהשפיעו על המדיניות של מדינת ישראל בקליטת העלייה בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20. (15 נקודות)
- ב. הסבר שניים מקשיי הקליטה שהיו לעולים עקב מדיניות הקליטה שנקטה מדינת ישראל. (10 נקודות)

12. מלחמת יום הכיפורים

- א. הסבר את הגורמים והנסיבות לפרוץ מלחמת יום הכיפורים. (12 נקודות)
- ב. הסבר את השפעת מלחמת יום הכיפורים על מדינות ערב, ואת השפעתה על החברה ועל הכלכלה במדינת ישראל. (13 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

מפה של פלישת צבאות ערב למדינת ישראל (מאי 1948)



(אוחזר בתאריך 30 באוגוסט 2016, מתוך הערך "מלחמת העצמאות" באתר <https://he.wikipedia.org>)